

DOCENTENHANDLEIDING

Livestream Het Klokhuis

‘Als je weinig geld hebt’

- **Leeftijd:** 10 – 12 jaar
- **Geschikt voor de bovenbouw van het primair onderwijs**
- **Tijd:** 1x 45 minuten en 1x 30 minuten
- **Vakgebied:** Oriëntatie op jezelf en de wereld – mens en samenleving, Nederlands
- **Koppeling aan het curriculum:**
Kerndoelen 1, 3, 34, 35
- **Kernbegrippen:** armoede, geld, welvaart, basisbehoeften, stress, financiën, werk, thuissituatie

Achtergrondinformatie

Deze lesbrieven sluiten aan op de livestream die De ZB in samenwerking met Het Klokhuis heeft gemaakt voor het onderwijs. Er zijn twee lesbrieven waarmee je als docent twee lessen kunt vullen: de kijkles duurt 45-50 minuten en de verwerkingsles duurt 30 minuten. De eerste lesbrief bevat de mogelijkheid om leerlingen voorafgaand aan de kijkles thuis alvast over het onderwerp aan het denken te zetten. Het onderwerp van deze lessenreeks is ‘Als je weinig geld hebt’: een waar nog een groot taboe op rust. Veel mensen denken dat het je eigen schuld is als je weinig geld hebt, maar niks is minder waar. In Nederland groeien meer dan 200.000 kinderen op in armoede.

De gasten in de studio:

- **Vanessa Umboh – Armoedebestrijder**, schrijver en oprichter stichting [Stem zonder gezicht](#). Vanessa zet zich al jarenlang in om Rotterdamse kinderen in armoede te helpen. Uit eigen ervaring weet ze hoe het is om van weinig geld rond te moeten komen.
- **Anashya Dipai (13)** – Anashya is een van de 250.000 kinderen die in Nederland in armoede opgroeit. Aan tafel vertelt ze hoe dat is. Haar ouders zijn slachtoffers van de toeslagenaffaire en lang was het voor Anashya

een taboe om erover te praten. In 2021 voerde SIRE campagne voor kinderarmoede in Nederland en doet de toen 11-jarige Anashya haar verhaal. Ze hoopt daarmee armoede bespreekbaar te maken.

- **Mirre Stallen – Gedrags- en neurowetenschapper.** Mirre doet onderzoek naar de gevolgen van geldproblemen. Ze legt tijdens de Meet Up uit wat opgroeien in armoede doet met je brein. Daarbij maakt ze duidelijk dat geldproblemen niet ‘je eigen schuld’ zijn.

Lesopzet

Voorafgaand aan de eerste les kun je de leerlingen de huiswerkopdracht meegeven waar lesbrief 1 mee start. Die laat de leerlingen alvast nadenken over de thematiek van de twee lessen rond de livestream. In de eerste les bespreek je kort wat de leerlingen aan de hand van de huiswerkopdracht vinden van het thema. Daarna kijk je klassikaal de livestream terug. Les 2 blikt terug op de livestream aan de hand van (reflectie)vragen en een discussie-opdracht. De tweede lesbrief biedt ook tips aan van boeken (vindbaar in de bibliotheek) die aansluiten op het thema voor de leerlingen die daar geïnteresseerd in zijn.

Lesbrief deel 1 – denkvraag vooraf en klassikale livestream (45-50 minuten)

Let op: geef de huiswerkopdracht enkele dagen
voorafgaand aan de eerste les mee aan de leerlingen.
Zo hebben ze even tijd om na te denken over het
thema 'armoede'.

Huiswerkopdracht – denkvraag vooraf

Doel: leerlingen alvast aan het denken zetten over het thema 'armoede'.

De huiswerkopdracht geef je de leerlingen voorafgaand aan de eerste les als huiswerk mee. Ze denken vast na over het thema 'armoede'. Zo heeft de eerste les niet veel introductie meer nodig en kun je het grootste gedeelte van de les gebruiken voor het bekijken van de livestream. De huiswerkopdracht bestaat uit het bekijken van een [fragment](#) van vier minuten en het beantwoorden van twee denkvragen daarover. De opdracht staat op het leerlingenwerkblad.

Introductie les 1 – introductie van de livestream

Doel: samen met de leerlingen het thema 'armoede' inleiden en verkennen

In les 1 staat het klassikaal bekijken van de livestream centraal. De livestream beslaat drie kwartier, dus sta niet te lang stil bij de introductie. De leerlingen hebben thuis het filmpje bekeken en de denkvragen hierover beantwoord. Hierdoor kun je meteen tot de kern komen

en de antwoorden van de leerlingen klassikaal kort bespreken. Vertel vervolgens waar de livestream over gaat.

Livestream bekijken

Doel: leren over verschillende invalshoeken van het thema 'armoede'.

Na de klassikale introductie bekijk je de livestream met de leerlingen. De livestream duurt 45 minuten en is [hier](#) te bekijken.

Afsluiting les 1

Doel: kort terugkijken op het geleerde

Na het bekijken van de livestream, kun je de les afsluiten met één of meerdere afsluitende vragen om samen nog even te reflecteren of terug te grijpen op wat jullie hebben gezien. Hieronder staan enkele voorbeeldvragen die je kunt gebruiken. Deze afsluiting kun je klassikaal doen door een vraag met de hele groep te bespreken, maar je kunt er ook voor kiezen groepjes te vormen die allemaal een eigen vraag bespreken.

- Wat kunnen we zelf doen voor kinderen die opgroeien in armoede?
- Wat vind je ervan dat armoede in Nederland bestaat?
- Denk jij dat iedereen in armoede terecht kan komen? Waarom wel of niet?

Lesbrief deel 2 – verwerking, reflectie en verdieping (30 minuten)

Opdracht 1 – Leven of overleven? (5 minuten)

Doel: inzicht krijgen in en je eigen mening vormen over wat armoede voor mensen betekent.

Laat de leerlingen opdracht 1 van het leerlingenwerkblad maken. In deze opdracht staan de leerlingen aan de hand van een aantal vragen stil bij wat zij vinden van armoede.

Opdracht 2 – Wat is armoede? (5 minuten)

Doel: verwerking van het geleerde over armoede

Laat de leerlingen opdracht 2 van het leerlingenwerkblad maken. Dit is een theoretische opdracht waarbij ze antwoord moeten geven op de vraag wat armoede is, hoe het kan ontstaan, welke gevolgen het kan hebben en wat kunnen we tegen armoede doen.

Antwoord uit de livestream: Het onderwerp armoede heeft heel veel kanten en is een ingewikkeld onderwerp om goed uit te leggen. Veel mensen denken dat armoede in Nederland niet bestaat, maar niets is minder waar. In Nederland leven veel gezinnen in armoede; zij kunnen soms geen eten kopen of kleren of ze kunnen niet wonen in een huis dat genoeg ruimte heeft. Maar liefst 200.000 kinderen groeien op in zulke armoede. Er zijn een aantal dingen die je op zijn minst nodig hebt om te kunnen leven. We noemen dat basisbehoeften. Die basisbehoeften zijn eten, kleding en een huis. Als je niet genoeg geld hebt

om dat te betalen, leef je in armoede. Mensen die moeten leven in armoede hebben veel stress. Daardoor kunnen ook onveilige situaties ontstaan of mensen kunnen er hun baan door kwijtraken, waardoor de armoede alleen maar erger wordt. Kinderen die in armoede opgroeien, hebben daar veel last van. Ze kunnen bijvoorbeeld nooit trakteren als je jarig zijn, schamen zich voor hun woning en nemen daardoor nooit iemand mee naar huis, gaan zonder eten naar school of zijn de enigen in de klas die nooit weg gaan in de vakantie. In armoede terecht komen kan allerlei soorten oorzaken hebben. Het kan zijn dat één van je ouders wegvalt, bijvoorbeeld door een scheiding, ziekte of overlijden. De andere ouder moet dan alleen voor het gezin zorgen. Het kan ook zijn dat ouders hun baan verliezen, dat de prijzen stijgen, schulden oplopen. Eén ding staat in elk geval vast: het kan iedereen overkomen. Er zijn veel organisaties en mensen die zich inzetten tegen armoede in Nederland. Zo heb je de Voedselbank waar arme mensen boodschappen kunnen ophalen, zijn er organisaties die gratis activiteiten organiseren voor iedereen en zijn er mensen die speelgoed of kleding inzamelen. Sommige gemeenten doen ook iets aan armoede door bijvoorbeeld sportpassen aan te bieden aan kinderen uit arme gezinnen. Er is nog niet één oplossing voor armoede helaas. Het daarom vooral belangrijk dat we erover blijven praten, zodat we elkaar de weg kunnen wijzen naar alle hulp die er is, maar niet altijd voor iedereen zichtbaar is.

Opdracht 3 – debat (bron: schooldebatteren.nl) (20 minuten)

Doel: je mening vormen en uiten over armoede in een klassendebat en goede argumenten ontwerpen

De leerlingen hebben een aantal vragen beantwoord over armoede. Met die kennis kunnen jullie klassikaal een debat voeren rond de stelling ‘Het moet rijke mensen verplicht worden om arme mensen te helpen’.

Stap 1 – start met een argumentatieoefening en laat de leerlingen hun argumenten voorbereiden (10 minuten)

Doel: met een argumentenkaart kunnen leerlingen oefenen met het bedenken en uitwerken van sterke argumenten.

Nodig:

- Optioneel kun je gebruikmaken van een lege argumentenkaart waarin wat steunvragen verwerkt zitten. Die kaart vind je [hier](#).

Op de website schooldebatteren.nl vind je uitgewerkte argumentenkaarten over bestaande stellingen. Klik [hier](#) voor een voorbeeld. Bekijk klassikaal de argumentenkaarten uit het voorbeeld en bespreek hoe een goed argument is opgebouwd (zie in het kader een korte uitleg). Laat de leerlingen vervolgens zelf een argumentenkaart vóór en een argumentenkaart tegen maken op hun leerlingenwerkblad.

Tip: loop rond terwijl de leerlingen deze opdracht maken. Je krijgt dan alvast een beeld van de argumenten die leerlingen bedenken voor en tegen de stelling waarover straks het debat gaat.

Waar moet een goed argument aan voldoen?

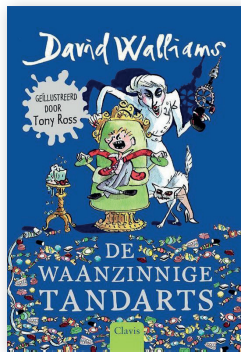
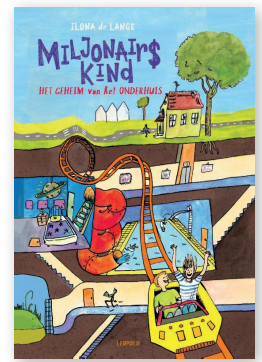
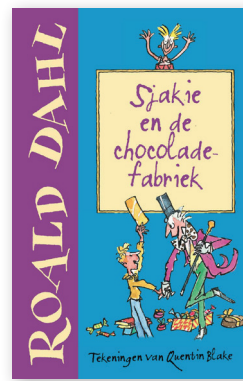
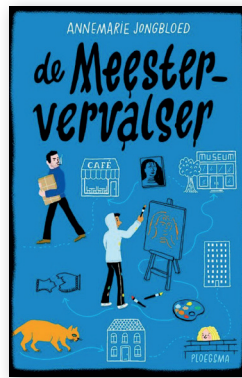
Om te beginnen moet een argument waar zijn. Het is een feit dat jouw mening ondersteunt. Maar een goed argument blijft niet alleen bij een feit. Je moet je argument ook uitleggen en er een voorbeeld bij geven. Daarmee leg je uit waarom je voor of tegen iets bent en begrijpen andere mensen jou. Je bouwt je argument dus op volgens het AUB-model: A – argument, U – Uitleg, B – Bijvoorbeeld. Bedenk dus eerst je argument. Leg daarna uit waarom jouw argument waar is en bedenk daarna een voorbeeld bij je argument. Gebruik voor het bedenken van een voorbeeld je eigen fantasie of ervaring.

Stap 2 – het debat voeren – Het Lagerhuisdebat (10 minuten)

Nodig: Optioneel kun je gebruikmaken van [deze lesbrief](#) over het Lagerhuisdebat van schooldebatteren.nl. Er staan wat extra tips in die je kunt gebruiken.

Vertel aan de leerlingen dat jullie een Lagerhuisdebat gaan voeren met de klas over de stelling ‘Het moet rijke mensen verplicht worden om arme mensen te helpen’.

- Verdeel de groep in tweeën: links is vóór de stelling, rechts is tégen de stelling. De leerlingen hebben hun argumenten al voorbereid en ze krijgen nu 2-3 minuten om als groep de argumenten aan elkaar te laten zien. Loop even rond, zodat je benaderbaar bent voor vragen tijdens deze korte voorbereiding.
- Start het debat. Jij geeft de beurten, dus leerlingen mogen spreken als jij ze de beurt geeft. Loopt het debat stroef? Haal dan de argumenten die je hoorde tijdens de voorbereiding aan en help je leerlingen zo op weg. Laat het debat +/- 5 minuten duren. Stop altijd op een hoogtepunt, niet erna. Sluit het debat dus af vlak na of in iemands zin.
- Sluit het debat af met een groot applaus. Benoem wat je goed vond gaan en herhaal de goede argumenten uit het debat. Vraag ook een paar leerlingen wat zij ervan vonden.

Verder lezen, kijken en luisteren

Naar de bibliotheek:

- Adres onbekend – Susin Nielsen
- Afke's tiental – Nienke van Hichtum
- De meester- vervalser – Annemarie Jongbloed
- Sjakie en de Chocoladefabriek – Roald Dahl
- Miljonairskind, het geheim van het onderhuis – Ilona de Lange
- Otje – Annie M.G. Schmidt
- De waanzinnige tandarts – David Walliams
- De Ickabog – J.K. Rowling
- Het vuurhuisje – Keir Graff
- Dood door WC-papier – Donna Gephart